

OSUDY ČESKÉ SPOLEČNOSTI 1918–1998

MARTINA URBANOVÁ

Celostátní konference pořádaná Masarykovou českou sociologickou společností se konala 19.–20. února 1998 v prostorách Akademie věd na Národní třídě v Praze a byla uspořádána u příležitosti 80. výročí založení Československé republiky. Tématicky byla konference rozdělena do těchto základních okruhů: *Vývoj sociální a prostorové struktury; Etnické otázky v minulosti a současnosti; Politický systém – kontinuita a diskontinuita současné společnosti s 1. republikou; Pohled na českou společnost z venku; Kulturní dimenze české společnosti a otázky českého myšlení; Jaká je současná společnost, jak je připravena na výzvy integrace s Evropou, možnosti a bariéry.*

První den konference začínal úvodním blokem věnovaným vývoji sociální a prostorové struktury a také některým specifickým problémům České republiky. Autoři demograficky orientovaných příspěvků (*Pavlík, Machonin, Kučerová, Illner*) upozornili zejména na příznivý trend některých indikátorů zdravotního stavu populace (prodlužování střední délky života, snížení kojenecké úmrtnosti apod.), který odlišuje Českou republiku od ostatních „postsocialistických“ zemí. Naopak obavy zazněly ze strany sociálních geografů, kteří poukázali na regionalizaci některých problémů, kdy např. v oblasti Moravy a velké části severní průmyslové zóny republiky dochází k výraznému zhoršování mnoha aspektů hospodářského i sociálního života a současně na jihu vnikají lokality s vyšším rozvojovým potenciálem. (*Musil*)

Navzdory tomu, že se konference zabývala makroúrovňovou současných i minulých změn, zazněla zde i otázka, do jaké míry tyto systémové a politické změny mají dopad na každodenní život lidí.

Referující druhého dopoledního bloku jednání se zabývali teoretickými i konkrétními otázkami mezietnických vztahů. Historicko-sociologická analýza národnostního vývoje Evropy profesora *Krejčího* znovu zdůraznila sílící tendence 19. a 20. století k formování národních států jako základního organizačního rámce moderních evropských společností. Zajímavý rozbor vztahů mezi Čechy a Slováky pod střešou společného státu ukázal, že myšlenka jednoho státu ztroskotala na

tom, že se nikdy nevytvořilo společné politické vědomí. Tento deficit nemohla nahradit ani mnohými autory přeceňovaná jazyková blízkost obou národů. Část bloku zabývající se romskou otázkou odhalila potencionální ohrožení identity Romů vnitřním rozpadem romské kultury, byť pod vnějším tlakem spolužití s majoritní populací. Představa obnovení romské identity na základě „zvenku“ iniciovaných integračních modelů založených především na folklórních dimenzích, tj. představa jakéhosi „rómského obrození“ je scestná. (*Říčan, Davidová, Rychlík, Šiklová*)

V odpolední části věnované politickému systému se pozornost soustředila na otázky právního pozitivismu (*Příbáň*), občanské společnosti, funkcí státu, sociálního státu a politických mýtů v české společnosti. Koncepce současných funkcí státu stejně jako podoba sociálního státu se jeví jako neudržitelná a očekávají se po roce 2000 četné změny. (*Potůček, Nosál*)

Velká debata se rozvinula zejména kolem vymezení občanské společnosti, její role v současné České republice a možnosti stanovení jasné dělící čáry mezi formálními politickými strukturami a institucemi občanské společnosti. Neméně podnětná byla diskuse o politických mýtech v Čechách (o přirozené demokratičnosti Čechů, o šikovnosti, vzdělanosti, vyjímečnosti, mučednictví) dokládáných různými historickými událostmi. (*Krejčí, Gaďourek, Urbanová*)

V závěrečné panelové diskusi věnované pohledům na českou společnost zvenku se hovořilo zejména o geopolitickém, sociálním a ekonomickém postavení České republiky. (*Urbanová, Krejčí, Chlumský*)

Jednání druhého dne navazovalo na předchozí témata, zabývalo se kulturní dimenzí české společnosti a českého myšlení. (*Pospíšilová, Vacková, Petrussek...*)

Nejzajímavější byl nesporně závěr konference věnovaný tématu „*Jaká je současná česká společnost, jak je připravena na výzvy integrace s Evropou.*“ Od odborníků a to i z politických kruhů zde zazněly zajímavé myšlenky o EU, jejích plánech a potřebách, o našich plánech pro vstup do EU, kdy se za reálné pro náš vstup počítá rok 2004–2008, a i o připravovaných katastrofických scénářích, pokud bychom do EU nevstoupili. Odborníci se nicméně shodli, že po roce 2000 změnou neprojde jenom naše republika, ale i EU.

Konference se snažila inovativním způsobem analyzovat a interpretovat proměny české společnosti. Okruhy byly pojaty živým a netradičním způsobem – přesně vymezený čas pro příspěvek (kontrolováno hodinami) a pak široká diskuse.

Velmi přínosné bylo maximum komparace, srovnání s vývojem v sousedních zemích. Velice dobře byla vystižena kontinuita i diskontinuita daných struktur z hlediska přetrvávání určitých jevů, specifických pro českou společnost, srovnána česká mentalita a mentalita sousedů.

Na konferenci se tak setkali sociologové, filozofové, politologové, historikové,

pedagogové, demografové, antropologové a specialisté dalších společenských, ale i přírodních věd, což umožnilo podívat se na českou společnost komplexně, postihnou její genezi, stav, strukturu, vývoj, konfrontovat různé obory. Celé setkání provázela velmi neformální, příjemná a dělná atmosféra. Jedinou škodou bylo malé zastoupení brněnských odborníků, kteří vyjma M. Urbanové a P. Hungra z katedry právní teorie MÚ, v Praze chyběli.